

KATKELMIA MARKKU SOIKKELIN ARVOSTELUSTA:

”Pidän kyllä siitä, miten kukin kappale menee suoraan paikan päälle asiaansa ja pysyttelee siinä tiiviisti, mikä matkakirjallisuudessa on peräti harvinaista.”

”Parhaimmillaan tällainen matkakuvaus, jossa ollaan askeleen sisempänä vieraassa kulttuurissa kuin suomalaisena turistina, on arjen konkretiaa käsittelevissä kohtauksissa. Mitä tarkemmin kirjoittaja itse oivaltaa näkökulmansa ainutlaatuisuuden tietynlaisena tarkkailijana, sitä paremmin hän huomaa eroavaisuuksia niin paikallisten kuin muiden ulkomaalaisten välillä. Ajattelisinkin tätä käsikirjoitusta arjen sosiologiana, analyysinä siitä, miten ’arki kuitenkin määritteli, mitä elämä todellisuudessa oli’, kuten kirjoittaja kommentoi etäisyyttään juhlijoiden sukupolveen.”

”Toisaalta juuri tämä kappale on käsikirjoituksen rakenteellisesti paras yksittäinen osuus, jossa tehdyn työn (kivien kantaminen meren rannalta muuriksi) kuvaus antaa selkärangan koko kappaleelle, rinnastuu rakentamisen prosessiksi, jossa erottavan muurin tekeminen sattumoisin tuokin hyvin erilaiset ihmiset yhteen.”

”Vapaaehtoistyössä toimivien työpaikat näyttäisivät olevan ainutlaatuisessa asemassa puolittain kohdemaan ja kulttuurin sisällä, mitä ristiriitaa käsikirjoitus toistamiseen käsittelee ja ristiriitaisuuksiin liittyvä ahdistus välittyy toki tunteena lukijalle. Pidän aivan pätevänä sitä valintaa, että useimmat katkelmista tematisoivat ristiriidan jonkun tavatun henkilön kautta.”

EELIS LAINE: VIHREÄÄ RUOHOA, VIHREÄÄ VERKAA

RAKENTEESTA JA TYYLISTÄ

Materiaalina tietokirjalle, jollaisen voisin kuvitella kirjoittajan tavoitteeksi, nämä käsikirjoituksen 4 osaa kaipaisivat tarkentamista ja uudelleen kokoamista jonkin teeman alle. Nyt eri maiden osuudet ovat mukana epätasaisesti eikä niiden välillä ole kuin löyhä ajallinen sidos, Vapaaehtoistyön etiikka ja olosuhteet tulevat tietysti esille kolmessa ensimmäisessä osassa (Vietnamin osuudet voisi sijoittaa vertailukohteeksi muualla koetun yhteyteen), mutta teksti sekä kokonaisuutena että kappaleittain kaipaisi jonkinlaista kehystä. Voisin myös hyvin kuvitella, että yhteistyössä jonkun (tai useammankin) toisen vapaaehtoistyössä toimineen kirjoittajan kanssa tälle tekstimateriaalille löytyisi aihepiireiltään täydentäviä osuuksia niistä elinympäristöistä ja osakulttuurista, jotka Thaimaan, Japanin ja Australian kokoisissa maissa jäävät väistämättä kokematta pitkälläkin asumisrupeamalla.

Pidän kyllä siitä, miten kukin kappale menee suoraan paikan päälle asiaansa ja pysyttelee siinä tiiviisti, mikä matkakirjallisuudessa on peräti harvinaista. Mutta (suomalaisen lukijan kannalta) eksoottisten paikkojen odotusarvoja voisi käyttää hyväksi laventamalla kehystä sen verran, että mukaan tulisi muitakin näkökulmia kuin itse koettu. Monet kuvatuista tapahtumista tuntuvat olevan niin lähellä menneisyydessä, että tekstissä käsitellyn vierasmaalaisen ja työpaikan kuvaaminen kerrontaratkaisuin etäännyttäen (miksei jopa fiktiona) toisi siihen itsekritiikkiä ja ehkä enemmän tulkintoja vieraan kulttuurin kohtaamisesta.

SISÄLLÖSTÄ

Parhaimmillaan tällainen matkakuvaus, jossa ollaan askeleen sisempänä vieraassa kulttuurissa kuin suomalaisena turistina, on arjen konkretiaa käsittelevissä kohtauksissa. Mitä tarkemmin kirjoittaja itse oivaltaa näkökulmansa ainutlaatuisuuden tietynlaisena tarkkailijana, sitä paremmin hän huomaa eroavaisuuksia niin paikallisten kuin muiden ulkomaalaisten välillä. Ajattelisinkin tätä käsikirjoitusta arjen sosiologiana, analyysinä siitä, miten ”arki kuitenkin määritteli, mitä elämä todellisuudessa oli”, kuten kirjoittaja kommentoi etäisyyttään juhlijoiden sukupolveen. Uskoisin, niin ikään, että keskittämällä näitä kommentteja 2000-luvun ainutlaatuiseen ihmistyyppiin Kansainvälinen Vapaaehtoistyöntekijä, tälle tekstimateriaalille löytyisi osaset kokoava kiintopiste ja laajempaa lukijakuntaa kiinnostava näkökulma.

Tällaisenaan käsikirjoituksella on, mielestäni, vielä pitkä matka valmiiksi kirjaksi niin muotonsa kuin sisältönsä puolesta. Tekstimateriaalissa toistuu silmiinpistävän paljon moralisoivia kommentteja aasialaisista kulttuureista. Pohdinnat vapaaehtoistyöntekijän roolista ehkä jonkinlaisena kulttuurisena väliinputoajana antaisivat tilaisuuden moninaisempaan kritiikkiin länsimaisen ja aasialaisen elämäntavan etäisyyksistä; erityisen paljon toivoisin rinnalle muita ko. maiden matkakuvauksia kommentoitavaksi, jotta jyrkähköt määritelmät tietystä kulttuurista eivät jäisi vain kirjoittajan oman kokemuksen varaan.

Monella tapaa hyvä esimerkki on kappale 41, otsikoituna ”Japanilaisen salaisuus”. Jo otsikko on mielestäni vaarallisen osoitteleva, samalla tavoin kuin ylipäänsä matkakuvauksissa ihmisten pelkistäminen maansa ja kulttuurinsa edustajaksi. Samoin kappaleen kärki, työkaverin seksuaalisen identiteetin paljastuminen ja loppuratkaisuiksi sijoitetut kommentit siitä, ettei suhtautuminen tähän silti muuttunut, tuntuvat rakenteelliselta moralismilta, jota otsikko osittain korostaa. **Toisaalta juuri tämä kappale on käsikirjoituksen rakenteellisesti paras yksittäinen osuus, jossa tehdyn työn**

(kivien kantaminen meren rannalta muuriksi) kuvaus antaa selkärangan koko kappaleelle, rinnastuu rakentamisen prosessiksi, jossa erottavan muurin tekeminen sattumoisin tuokin hyvin erilaiset ihmiset yhteen. Tällaisissa osuuksissa tekstimateriaali antaisi vähälläkin vaivalla paljon mahdollisuuksia tiivistää olennaiset huomiot myös ympäröivästä kulttuurista.

Summaten: Sisällöltään ja rakenteeltaan kolumnimaiset katkelmat keskittyvät mielestäni toistaiseksi liikaa kokijan omaan mielenmaisemaan ja näyttävät vain välähdyksiä erinomaisen kiinnostavista ympäristöistä. **Vapaaehtoistyössä toimivien työpaikat näyttäisivät olevan ainutlaatuisessa asemassa puolittain kohdemaan ja kulttuurin sisällä, mitä ristiriitaa käsikirjoitus toistamiseen käsittelee ja ristiriitaisuuksiin liittyvä ahdistus välittyy toki tunteena lukijalle. Pidän aivan päteväenä sitä valintaa, että useimmat katkelmista tematisoivat ristiriidan jonkun tavatun henkilön kautta.** Mutta näitä kohtaamisia tulisi mielestäni yhdistellä ja verrata toisiinsa, syventää ja etäännyttää tiukempaan muotoon sitovilla kerrontaratkaisuuilla (novelleiksi tai filosofisiksi matkaesseiksi samaan tyyliin kuin Canettin ”Marrakesin ääniä”).

Kiitän tilaisuudesta saada lukea näin erityinen maailmanmatka.

Tampereella 24.8.2014

Markku Soikkeli